

Об'єкти промислово-комунальної архітектури і програма їх реабілітації

Сергій Іванов-Костецький

Кафедра дизайну архітектурного середовища, Національний університет "Львівська політехніка", УКРАЇНА, м.Львів, вул.С.Бандери, 12, E-mail: von-avi@i.ua

Рис.1 Загальний вид індустріальних районів Львова з гори Страт. Фрагмент поштівки.1899 р. [11]

On an example of L'viv it is considered the general typological town-planning characteristics of objects of industriallymunicipal architecture of the end XVIII - the XX-th century beginnings. It is offered means of architectural rehabilitation methods focused on preservation and restoration of valuable composite and town-planning structure of a historical city.

Ключові слова – architectural rehabilitation, industrially-municipal architecture, industrial architecture.

I. Вступ

Сьогодні загально признаним є той факт, що місто є структурою взаємопов'язаних просторів. Проте, при цьому в кожному просторі складається своє особисте унікальне середовище. Безперечно, що те або інше середовище можна визнати гармонійним і консональним при достатньому глибокому взаємозв'язку та взаємопроникненню архітектурних об'єктів сформованої історичної забудови. Незаперечним фактом також є те, що в багатьох випадках між існуючими спорудами промислової та житлової архітектури такої глибини немає. Більше того, стан малих об'єктів промислової архітектури такий, що багато з них потребує часткової або повної реконструкції, притому, в першу чергу, спеціальних заходів «по збереженню цінних об'єктів промислово-комунального господарства».

II. Основна частина

До переліку об'єктів промислово-комунальної архітектури відносяться різного типу котельні, теплові пункти, трансформаторні підстанції, водонапірні вежі [1] і тому подібні споруди. В цілому це невеликі об'єкти, що частіше всього, не перевищують двох поверхів, їм притаманні характерні типологічні ознаки промислової архітектури або які очевидно відносяться до інженерних споруд. Функціональне призначення завжди яскраво підкреслене обладнанням (труби, вежі, комунікації, цистерни) [2] та закритістю від вільного доступу. Будь-яке місто, незалежно від розміру, в своїй структурі, разом з житловими, громадськими та промисловими будівлями, має ве-

лику кількість таких архітектурних об'єктів промислово-комунальної інфраструктури.

Велика їх кількість розміщується всередині житлової забудови, але при цьому вони відрізняються типологічними ознаками виробничої архітектури і тому вирізняються в сформованій забудові своєю чужорідністю. Основою такої ситуації став занадто функціоналістичний погляд XIX - поч. XX ст. на такого роду об'єкти. Безперечно зрозуміло, що необхідно переглянути роль і значимість цих споруд, як в структурі міського середовища так і в середовищі кожного сформованого простору.

Рис.2 Водонапірна вежа на Кульпаркові. Архівне фото.1905 р. [6]

Рис.3 Перша міська електростанція. Архівне фото.1894 р. [12]

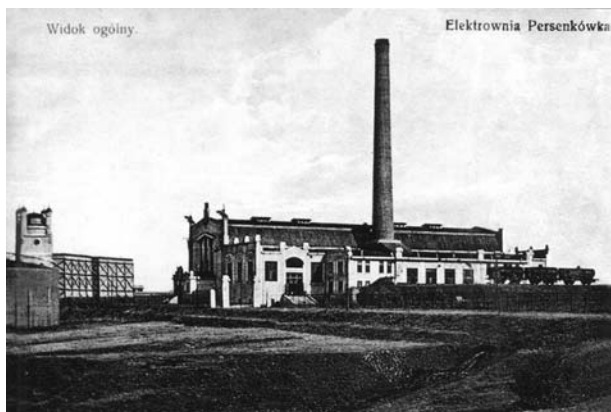

Рис.4 Електростанція на Персенківці. Фрагмент постановки.1908 р. [7]

Рис.5 Мазутні резервуари та водонапірна башта електростанції на Персенківці (на задньому плані градильні охолодження). Архівне фото.1908 р. [7]

Розміщення малих об'єктів промислово-комунальної інфраструктури в структурі міста і види «контактного середовища», що формується у зв'язку з цим можна розділити на два типи. Кожний тип володіє своїми просторовими і середовищними характеристиками, що, безперечно, значно впливає на роль і зміст споруди, які розглядається.

Основною характеристикою першого типу є розміщення споруд на головних міських магістралях. «Контактне середовище», що формується таким чином може включати не тільки промислове та житлове

середовище, а також громадське і транспортне. Не дивлячись на свої невеликі розміри, такі малі промислові об'єкти часто захоплюють акцентуючи роль в сформованих просторах. Більше того, ці об'єкти, розміщені на перехрестях доріг, наділяються високим композиційним значенням не тільки на цій конкретній ділянці, але і в структурі всього міста [3]. Отже, до впливу на оточуюче середовище та мешканців цього простору додається ще вплив від сприйняття багатьох громадян, що крокують по магістралі.

Другий тип, найбільш розпоширений у містах – це розміщення об'єктів промислово-комунальної інфраструктури безпосередньо у середині житлової та промислової забудови. Тобто мова ведеться про обслуговуючі споруди – електропідстанції, розподільчі та трансформаторні підстанції і т.п., розміщених частіше всього всередині кварталів або мікрорайонів [4]. Можна сказати, що в таких випадках ці об'єкти відіграють роль композиційного ядра сформованого простору.

На прикладі феноменального архітектурного історично середовища Львова, можна стверджувати, що стан малих промислово-комунальних об'єктів та їх рівень архітектурно-художніх якостей може і безпосередньо впливає на сприйняття, образ та імідж всього міста (Рис.1).

До першої групи, на прикладі Львова, можна віднести споруди епохи промислового підйому міста (кін. XVIII – XIX ст. – водомережі, електрифікація та газифікація Львова) [5]. Підчас інтенсивної промислової генези у Львові почали будувати електростанції (перша міська електростанція [6] (Рис.3), ріг вул. Сахарова та Гвардійської; електростанція на Персенківці [7] (Рис.4), вул. Козельницька), міську газівню [8] (вул. Газова) та міські водомережі (водонапірні вежі (Рис.2,6)). До другої групи можна віднести внутрішньо-квартальні котельні та електростанції з їх характерними високими трубами, що формують характерний силует міста. А також до цієї групи відносяться комунальні об'єкти, що формувалися виключно від потреб необхідної потужності та доцільності (Рис.5).

Однією із причин сучасного стану та положення з реконструкції малих промислово-комунальних об'єктів, є відсутність спеціально розроблених програм, що визначали б об'єми реставрації, реконструкції та модернізації, а також висвітлюючи ресурс території дозволили б забезпечити економічну ефективність даної програми.

ВИСНОВОК

Отже, реабілітація цінних малих промислових споруд кін. XVIII – XX ст. передбачає наступні заходи [9], що орієнтовані на відновлення цінної типологічно композиційно-естетичної структури:

- Збереження, регенерація та врахування при проектуванні історичних планувальних меж.
- Консервація та реставрація цінних фасадів, відновлення методами регенерації втрачених фрагментів.

- § Повна або часткова регенерація історичної функції.
- § Консервація та реставрація декоративного облаштування інтер'єрів, що характеризують історично-культурну цінність.

Рис.6 Водонапірна вежа в Стрийському парку.
Архівне фото.1894 р. [12]

Враховуючи вищезазначене, можна зробити висновок, що для ініціювання, розробки та реалізації спеціальних програм по збереженню та реабілітації промислово-комунальних об'єктів, доцільно провести наступні першочергові заходи:

1. Визначення об'ємів реставрації та реконструкції при використанні містобудівельного ресурсу, на основі рекомендацій проведеної історико-культурної оцінки територій, конкретних кварталів;
2. Дослідження технічного стану споруд та інженерних комунікацій для визначення можливості модернізації;
3. Розробка містобудівельних обґрунтувань реконструкції;
4. Проведення економічного розрахунку рентабельності та ошадності програми з врахуванням включення реабілітованих об'єктів в експозиційні туристичні маршрути;
5. Підготовка необхідної документації, що визначатиме порядок та черговість реалізації заходів стосовно реабілітації малих архітектурних промислово-комунальних об'єктів.

Яскравим прикладом таких заходів може бути ряд промислових реабілітованих споруд під керівництвом відомої архітектурної майстерні «Херцог & де Мерон» [10]: музей «галерея Тейт Модерн» (Великобританія, Лондон, 2000 р.), культурний центр «Кайкса Форум» (Іспанія, Мадрид, 2008 р.) та ін.

References

- [1] Тютюнник Ю.Г. Объекты индустриальной культуры и ландшафт – К.: Издательско-печатный комплекс Университета «Украина», 2007 – С.29-36;
- [2] Ушкин Д.И. Проблема малых объектов промышленной инфраструктуры города // Электронный ресурс <http://archvuz.ru>;
- [3] Вершинин В.И. Эволюция архитектуры промышленной архитектуры: Учеб. пособие. – М.: «Архитектура-С», 2007 – С.32-35, 40, 59;
- [4] Ушкин Д.И. Проблема малых объектов ...;
- [5] Иванов-Костецкий С. Генеза промисловості Львова у феноменальному часовому, просторовому, дійовому і архітектурному вимірах – Харків: ХДАДМ, №1, 2, 3/2008, С.204-208;
- [6] Архитектура Львова: Час і стилі. XIII-XX ст. / Уп. і наук. ред. Ю.Бірюльов – Львів: Центр Європи, 2008. – С.322, 413;
- [7] Енциклопедія Львова. Т.1, 2007 – С.230-231.
- [8] Архитектура Львова: Час і стилі ... – С.322;
- [9] Царева Т. Рабочие поселки в Москве 1920-х г. и их реабилитация // Электронный ресурс http://www.international.icomos.org/risk/2007/pdf/Soviet_Heritage_36_V-6_Tsareva;
- [10] Электронный ресурс <http://www.archi.ru>;
- [11] Котлобулатова І. Львів на давній поштівці – Kraków, 2006 – С. 32-33;
- [12] Котлобулатова І. Львів на фотографії. 1860-2006 – Львів «Центр Європи», 2006 – С. 92.